

ÇËSHTJA E KOSOVËS DHE E TOKAVE SHQIPTARE NË JUGOSLLAVI

Shënime¹

Kur flasim për Kosovën dhe kosovarët nuk kemi parasysh vetëm atë, si krahinë gjeografike, por çështjen e të gjitha tokave dhe të të gjithë shqiptarëve që jetojnë brenda kufijve aktualë të Republikës Socialiste Federative të Jugosllavisë, ngjitur me kufijtë e atdheut mëmë, Republikës Popullore Socialiste të Shqipërisë.

Në kuptimin më të gjerë e më të plotë këtu është fjala për Shqipërinë dhe për shqiptarët si komb që përbën një problem historik, politik, ekonomik dhe etnik të vetëm. Populli shqiptar ka etnogjenezën dhe formacionin e vet kombëtar të përcaktuar në shekuj, të gjitha tiparet e duhura të një kombi, ka historinë, zhvillimin ekonomik, kulturën dhe zakonet e veta kombëtare shumëshekullore, politikën e tij etj.

Ky është një realitet i pakundërshtueshëm si në planin historik, ashtu edhe në atë politik.

Problemi i shqiptarëve që jetojnë në tokat e tyre në Jugosllavi, nuk është problem i një «minoriteti», i ardhur apo i vendosur diku në një zonë vakuum si emigracion ekonomik, as i shkaktuar nga dyndja e Pe-

---

¹ Këto shënime, me disa shkurtime, shoku Enver Hoxha i ka përdorur në raportin e Kongresit të 8-të të PPSH.

randorisë Osmane dhe as nga rritja e natyrshme demografike e shqiptarëve që i shqetëson Maltusët e rinj serbomëdhenj. Shqiptarët në Jugosllavi përbëjnë një etni, një popull të formuar në shekuj, që ka historinë, gjuhën, kulturën e vet, një popull autokton, të cilin, siç dihet, fuqitë e mëdha imperialiste e copëtuan, e shkëputën nga mëmëdheu i vet dhe ia aneksuan Jugosllavisë. Këtë askush nuk mund ta fshehtë. Çdo interpretim tjetër i këtij problemi e i kësaj çështjeje është arbitrar, është një shtrembërim, një falsifikim i rëndë e i dëmshëm i historisë. Prandaj problemi i kombit shqiptar, i popullit shqiptar dhe veçanërisht i shqiptarëve në Jugosllavi, që janë një pjesë e madhe përbërëse e popullit shqiptar, ka qenë dhe është një problem i vetëm historik.

Populli shqiptar ka luftuar pa pushim e në shekuj kundër armiqve të egër e shumë më të mëdhenj në numër. Në të gjitha këto luftëra shekullore, humbjesh e fitoresh, vite robërie, populli shqiptar asnjëherë në historinë e tij nuk e humbi qenien e vet si komb. Përkundrazi, në çdo rrethanë e ka manifestuar atë me një vitalitet të jashtëzakonshëm e shembullor. Ai nuk e humbi as unitetin e tij dhe as qenien e vet si një shtet në formim dhe në zhvillim.

Perandoritë botërore dhe fuqitë e mëdha nuk e zhdokën dot etninë kompakte të shqiptarëve, as nuk mundën ta asimilonin, t'i ndërrojnë kulturën, gjuhën, doket dhe zakonet. Këtë e vërteton vetë qenia e popullit shqiptar. Historia tregon se, i vetëm, pa asnjë përkrahje nga fuqi të huaja, të cilat i ka pasur kurdoherë kundër, ai ka rezistuar dhe ka luftuar me sukses për lirinë e kombit të vet dhe për kompaktësinë e tij, ka luftuar për mbrojtjen e pavarësisë si shtet sovran, të kulturës së tij dhe të të drejtave të tij të natyrshme e të ligjshme. Kurdoherë vetëm lufta dhe gjaku i tij i derdhur kanë bërë që të arrihej fitorja.

Në Luftën e Dytë Botërore populli shqiptar dhe popujt e Jugosllavisë luftuan së toku e në aleancë të ngushtë armësh kundër pushtuesve fashistë italianë e gjermanë. Edhe shqiptarët që jetonin në Jugosllavi, luftuan me heroizëm tok me ne dhe me të gjithë popujt e Jugosllavisë kundër të njëjtëve armiq. Jo vetëm luftuan së toku, por Ushtria jonë Nacionalçlirimtare u shkoi në ndihmë partizanëve jugosllavë e vëllezërve kosovarë dhe në tokat e tyre derdhi gjakun e bijve e të bijave të popullit shqiptar. Ne vepruam siç na mësonte Partia Komuniste e Shqipërisë, me ndërgjegje e me frymë të lartë internacionaliste. Ne mendonim se kështu do të arrihej fitorja e çlirimit nga popujt e të dy vendeve tona, do të zhdukej robëria dhe do të ndreqeshin gabimet tragjike të historisë së kaluar. Ne besonim se pas fitores çdo gjë do të zgjidhej në rrugën marksiste-leniniste. Garanci për këtë ishin partitë komuniste që udhëhiqnin Luftën Nacionalçlirimtare në të dy vendet. Por bindja jonë te «komunizmi e internacionalizmi» i udhëheqësve jugosllavë, besimi te fjalët e tyre nuk u vërtetuan. Në fakt, udhëheqja e Partisë Komuniste të Jugosllavisë nuk e shikoi kurrë drejt e në rrugë marksiste-leniniste çështjen e së ardhmes së shqiptarëve në Jugosllavi, prandaj edhe do ta zgjidhte, siç e zgjidhi gabim e shtrembër, në rrugë nacionaliste dhe shoviniste, plotësisht antimarksiste.

Zgjidhja e gabuar e kësaj çështjeje të madhe e parimore filloi që në mbledhjen e dytë të Këshillit Antifashist Nacionalçlirimtar të Jugosllavisë, mbajtur në Jajcë në nëntor të vitit 1943, ku viset shqiptare në Jugosllavi u përdorën si një mjet për të rregulluar përmasat tokësore e të popullsisë së republikave të Federatës, veçanërisht të Serbisë, të Maqedonisë dhe të Malit të Zi. E ardhmja e shqiptarëve të Jugosllavisë u vendos *a priori* nga lart, pa aprovimin dhe vetëvendosjen e popullit

shqiptar të Kosovës dhe të viseve të tjera shqiptare në Jugosllavi dhe pa as më të voglin konsultim me aleaten e popujve të Jugosllavisë, e interesuar drejtpërsëdrejti në këtë çështje, Shqipërinë popullore. Udhëheqja e Partisë Komuniste të Jugosllavisë, në kundërshtim me «politikën e barazisë nacionale» të shpallur në mbledhjen e dytë të AVNOJ-t në Jajcë, shkeli pa të drejtë vullnetin e shqiptarëve në Jugosllavi, të shprehur në mbledhjen themelvënëse të Konferencës së Parë të Këshillit Nacionalçlirimtar për Kosovën dhe Metohinë, mbajtur në Bujan më 31 dhjetor 1943 deri më 2 janar 1944, që ishte në përputhje me të drejtën e «vetëvendosjes deri në shkëputje» të popujve që përbënin Jugosllavinë dhe që ishte përcaktuar në dokumentet themelore të Partisë Komuniste e të Lëvizjes Nacionalçlirimtare Jugosllave.

Për sa i përket konsultimit me Shqipërinë popullore për zgjidhjen e këtij problemi historik, udhëheqja jugosllave e quante *a priori* të panevojshëm. Ajo ishte kundër një konsultimi të tillë, pse e dinte që një diskutim parimor, marksist-leninist e miqësor në mes udhëheqjeve të të dy vendeve tona, duke marrë parasysh edhe vullnetin e lirë të shqiptarëve që banonin në trojet e tyre në Jugosllavi, do të çonte në një zgjidhje të drejtë dhe aspak shovinisto-arbitrare e nacionaliste si ajo që ndërmoi udhëheqja jugosllave.

Ky është gabimi bazë, themelor me karakter nacionalist e shovinist i udhëheqjes revizioniste jugosllave që u pasua nga gabime të tjera po aq të rënda në lidhje me zgjidhjen e çështjes nacionale, të ardhmen e shtetit të ri të Jugosllavisë, dhe në këtë kuadër edhe me të drejtat e ligjshme e të natyrshme të shqiptarëve, të cilët akuzohen tani nga serbomëdhenjtë si «shovinistë», «nacionalistë» e «irredentistë». Në këtë zgjidhje shumë të gabuar dhe antileniniste të çështjes nacionale në Jugosllavi dhe sidomos të entitetit shqiptar prej afro 2 mi-

lionë banorësh, gati sa gjithë popullsia e Republikës Popullore Socialiste të Shqipërisë, e kanë burimin ngjarjet e kohëve të fundit në Kosovë dhe në viset e tjera shqiptare në Jugosllavi.

Problemi nacional, në mënyrë të veçantë, shumë i komplikuar nga rrethanat dhe zhvillimet e historisë, kurrë nuk mund të gjejë zgjidhje të drejtë veçse në një shoqëri të re socialiste, vetëm nga një frymëzim dhe zbatim rigoroz i ideologjisë marksiste-leniniste. Asnjëri nga këta faktorë determinantë nuk ekzistonte në Jugosllavi, prandaj edhe problemi nacional, në kuadër të gjerë e në kuadër të ngushtë, as u zgjidh dhe as mund të zgjidhej e të zgjidhet në rrugë të drejtë. Ky është një realitet i pakontestueshëm, pavarësisht nga betimet për konsum publik të krerëve titistë.

Shovinizmi serb, malazez e ai maqedonas që në fillim ndoqën ndaj shqiptarëve një politikë nacionaliste të egër, shtypëse e diskriminuese, në të gjitha drejtimet, në arsim, në kulturë, në ekonomi etj.

Edhe në periudhën kur në mes vendit tonë dhe Jugosllavisë dhe të dy partive kishte marrëdhënie të mira, problemi i shqiptarëve në Jugosllavi ishte një «gjyle hekuri» në këmbët e jugosllavëve. Kërkesat e pakënaqësitë e shqiptarëve as nuk shqyrtoheshin, as nuk zgjidheshin politikisht në rrugën e mirëkuptimit, por me dhunë, me masa të egra administrative. Shqiptarët akuzoheshin për nacionalizëm dhe kjo, natyrisht, bëhej për të fshehur shovinizmin dhe nacionalizmin serb. Asgjë nuk mund t'i mbulojë e t'i justifikojë raprezaljet e përgjakshme kundër shqiptarëve më 1945, më 1966 e përsëri më 1981, diskriminimin e tyre, lënien në varfëri, shtypjen nacionale, mohimet e dallimet e mëdha në fushën e arsimit dhe të kulturës në Kosovë e në viset e tjera shqiptare në Jugosllavi. Rënia në fatkeqësi e grupit serbomadhtë Rankoviçit, e më vonë e grupit tjetër serbomadhtë

Nikeziçit, shënojnë periudhën e demagogjisë politike të titistëve ndaj Kosovës dhe kosovarëve. Nevoja për balancimin e forcave të ndryshme brenda Federatës, çoi në njëfarë rishikimi formal të statusit të Kosovës, e cila nga krahinë e thjeshtë e Serbisë, u emërtua krahinë «autonome» e saj.

Me dashje ose pa dashje të serbëve, kjo situatë e re u dha mundësi shqiptarëve në Jugosllavi, dhe sidomos kosovarëve, të zgjerimin arsimin, të ngrinin Universitetin e Prishtinës, të zhvillonin kulturën, të mësonin historinë e popullit të tyre, të vendosnin kontakte dhe marrëdhënie arsimore-kulturore dhe ekonomike me Shqipërinë, në bazë të ligjeve të Federatës dhe të marrëveshjeve zyrtare midis Republikës Popullore Socialiste të Shqipërisë dhe Republikës Socialiste Federative të Jugosllavisë. Por baza ekonomike e Krahinës Autonome Socialiste të Kosovës mbeti përsëri shumë e dobët, u la pas dore. Pasuritë e saj përsëri u shfrytëzuan pa skrupull nga republikat e tjera të Federatës, sidomos nga Serbia. Të gjitha «zgjdhjet» që u paraqitën me bujë të madhe gjatë kësaj periudhe ishin të shpëllara, ishin koniunkturale e të dobishme për Beogradin dhe Shkupin. Sipas rastit, pa u thënë hap-tazi, ato konsideroheshin ose si «lëshime oportuniste të Titos», siç ndodhte me serbët, ose si «fitore të arritura në sajë të Titos», siç trumbetoheshin nga udhëheqës shqiptarë të Krahinës Autonome Socialiste të Kosovës. Ndërsa masat e shqiptarëve nuk patën shumë iluzione, pse ajo çka u jepej ishte një gjë infime përpara të drejtave të mëdha që u ishin mohuar e rrëmbyer.

Ngjarjet që kanë ndodhur pas vdekjes së Titos kanë treguar se sa gabim e në ç'rrugë antimarksiste ishte zgjidhur çështja nacionale në Jugosllavi dhe veçanërisht çështja e shqiptarëve. Kërkesave të tyre të ligjshme brenda kushtetutës, iu dha një grusht i rëndë dhe i përgjakshëm nga ana e udhëheqjes shoviniste serbe dhe

e të gjithë udhëheqjes jugosllave pas demonstratave që u bënë në Kosovë në mars e në prill të këtij viti. Tash më shumë se kurdoherë tjetër mbi kosovarët dhe gjithë shqiptarët në Jugosllavi, përveç gjendjes ekonomike të mjeruar që i ka mbuluar, rëndon edhe shtypja e egër nacionale. Mbi ta është vendosur ligji i terrorit policor, janë derdhur policia, milicia dhe ushtria serbe, burgjet janë mbushur plot me të rinj e të reja. Masat që janë marrë e po merren, shkojnë jo vetëm drejt zhdukjes së çdo të drejte të ligjshme, por edhe drejt shkombëtarizimit të shqiptarëve në Jugosllavi. Sot kërkesa të tilla janë publike, bëhen në instancat më të larta republikane e federative të Jugosllavisë e nga personalitete zyrtare serbe e jugosllave nga më të lartat. Nga shqiptarët vetëm kush flet pro shovinizmit serbomadh, ka të drejtë të hajë një krodhë bukë në RSFJ të vetadministruar.

Ç'kërkuan, në fund të fundit, shqiptarët në demonstratat masive që u zhvilluan në qytete e fshatra të ndryshme në Kosovë?

Shqiptarët në Jugosllavi më se një herë, me demonstrata paqësore dhe pa demonstrata, kanë kërkuar që gjendja e tyre kushtetuese, ekonomike dhe social-kulturore, të ndreqej, të vihej në rrugë të drejtë, brenda ligjeve të Federatës, ata kërkuan të kenë statusin e republikës brenda RSFJ. Ata në asnjë mënyrë, gjatë këtyre demonstratave, nuk kanë dashur të arrihej në situatat në të cilat i çoi punët udhëheqja revizioniste serbe dhe RSFJ, ata nuk kërkuan as shkëputjen nga Federata, as bashkimin me Shqipërinë. Por kërkesave të drejta e të ligjshme të studentëve, punëtorëve, fshatarëve e intelektualëve kosovarë, as ua vuri veshin kush. Jo vetëm kaq, por ata si edhe herë të tjera kur kanë paraqitur kërkesa të tilla të ligjshme e të drejta, u cilësuan si nacionalistë, u persekutuan dhe u mbytën në gjak. Asnjë zgjidhje politike nuk u është dhënë këtyre

kërkesave dhe as që mund t'u jepej, në rast se bisedohet jo si midis të barabartëve, por si midis padronit të plotfuqishëm dhe çirakut të tij të bindur. Asnjëherë e për asgjë themelore nuk është marrë mendimi i drejt-përdrejtë i popullit shqiptar që jeton në Jugosllavi. Kurdoherë është marrë mendimi i aristokracisë së re titiste të Kosovës.

Por a mund të zgjidhen kështu këto probleme në kohën tonë? Kurrresi. Është e pamundur të mbahet në varfëri e në mjerim një popull, toka e të cilit është e begatë dhe grabitet nga të tjerët. Është e pamundur të mbash nën frikën e tankeve e të bajonetave një popull trim si shqiptarët. Është e pamundur ta shtrembërosh ose ta zhdukësh historinë dhe kulturën e tij të lashtë. Është e pamundur t'ia zhdukësh ndjenjën patriotike dhe dashurinë për mëmëdheun. Jugosllavët të gjitha kërkesat e shqiptarëve në këto drejtime i quajnë nacionalisto-shoviniste-irredentiste, kurse veprimet e egra shtypëse të vetat i quajnë «socialiste», humane! Kjo është me të vërtetë e çuditshme!

Nuk e shohim të arsyeshme të bëjmë këtu krahasime historike, siç bëjnë shpesh krerët serbomëdhenj dhe shërbëtorët e tyre kur ne mbrojmë të drejtën e vëllezërve tanë shqiptarë në Jugosllavi. Por theksojmë se opinioni publik botëror i gjykon ato mbështetur në faktet dhe qëndrimet e çdo pale, ndërsa historia i regjistron e i përjetëson për t'ua treguar brezave të ardhshëm. Krahasimet i bën vetë jeta dhe pikërisht këto krahasime janë therëse e dërrmuese për jugosllavët.

E kemi thënë hapur dhe e përsëritim se po të ecet në rrugën që ka zgjedhur dhe po ndjek udhëheqja aktuale jugosllave, kundërshtimet e shqiptarëve do të vazhdojnë, do të rriten dhe do të acarohen akoma më shumë. Vetëm një zgjidhje e menduar mirë e çështjes nacionale, pa pasione nga të dyja palët, një zgjidhje që të

pranohet e të aprovohet nga populli i Kosovës e likuidon këtë situatë shumë të ndërlikuar, të cilën e kanë krijuar jo kosovarët, por shovinizmi serbomadh. Kosovarët dhanë zgjidhjen më të drejtë e më të përshtatshme në këto situata të vështira për Jugosllavinë dhe për veten e tyre. Kërkesa për t'i njohur Kosovës statusin e republikës brenda Federatës, është një kërkesë e drejtë, ajo nuk e cenon ekzistencën e Federatës. Krerët serbë e jugosllavë në vend që të arsyetonin, dërguan tanket, gjakosën popullin dhe tash po zhvillojnë në shkallë të gjerrë të famshmin diferencim, domethënë hetimin policor: kush ishte pro e kush kundër demonstratave. Kjo mënyrë veprimi, më parë me terror, pastaj gjoja me diferencim, do të thotë të përpiqesh të frikësosh masat, që nuk frikësohen, të zhdukësh patriotizmin, që nuk zhduket, të kesh iluzionin se ke qetësuar gjendjen, por ke ngjallur mërinë dhe zemërimin, të mendosh se ke sjellë «njerëz të besuar» në pushtet, të cilin e ke spastruar nga «nacionalistët» etj., por ke hedhur të gjithë popullin në rezistencë të heshtur, që nesër më me forcë do ta ngrejë zërin kundër mizorive që po i bëhen. Këtë situatë s'duan ta kuptojnë udhëheqësit jugosllavë, dhe cilindo që i këshillon se këto probleme nuk mund të zgjidhen kurrë me terror dhe me dhunë, e akuzojnë «për ndërhyrje në punët e tyre të brendshme» edhe pse ato nuk janë vetëm të tyret dhe kanë konsekuenca të rrezikshme edhe për të tjerët. Qëndrimet jo vetëm të paarsyeshme, por tmerrësisht të gabuara ndaj ngjarjeve në Kosovë, sollën rrezikun e madh të rishfaqjes dhe të acarimit të kontradiktave në mes shqiptarëve dhe serbëve. Sigurisht këto armiqësi e kontradikta kanë ekzistuar prej kohësh, dhe dihet ku e kanë burimin: në mbrojtjen e një kauze të padrejtë nga ana e jugosllavëve dhe në shovinizmin e madh që vërshon si një lumë me «dallgë të mëdha e mbytëse».

Tash, pse ne i themi hapur këto të vërteta dhe kërkojmë me insistim që ky problem i zgjidhur gabim të ristudiohet me gjakftohtësi dhe të mos shkohet në dhunë e në terror, pse kërkojmë t'u jepet fund persekutimeve dhe të lirohen djemtë dhe vajzat kosovare, na quajnë «shovinistë» dhe Republikën Popullore Socialiste të Shqipërisë e akuzojnë se ndërhyjnë në punët e brendshme të Jugosllavisë, bile atë e akuzojnë se nxit turbullirat në Kosovë e gjetkë! Dhe si i nxit ajo këto turbullira? Njëpërmjet marrëdhënieve arsimore e kulturore zyrtare! Shkohet deri atje sa të thuhet se Republika Popullore Socialiste e Shqipërisë bën kauzë të përbashkët me reaksionin politik shqiptar në mërgim, të cilin ne e kemi luftuar dhe e luftojmë me të gjitha forcat tona.

Asnjëherë nuk kemi ndërhyrë në punët e brendshme të Jugosllavisë. E kundërta ka ndodhur nga ana e Jugosllavisë. Revizionistët jugosllavë komplotuan për likuidimin e udhëheqjes së Partisë Komuniste të Shqipërisë dhe për inkuadrimin e Shqipërisë në Federatën Jugosllave si republikë të shtatë të saj, duke menduar që me këtë zgjidhnin një herë e mirë dhe në rrugë aneksoniste e imperialiste problemin e gjithë kombit shqiptar. Por këto komplete as u realizuan, as do të realizohen ndonjëherë. Shqipëria s'është e s'do të bëhet kurrë një mjet rregullimi për të qetësuar konfliktet e kontradiktat midis klaneve jugosllave. Ajo sot ka zot popullin e saj, një popull që për nga vitaliteti, trimëria dhe atdhedashuria s'do t'ia dijë nga askush.

Shqipëria nuk ka bërë ndonjëherë rivendikime tokësore ndaj Jugosllavisë, asnjë kërkesë për rektifikim kufijsh nuk gjen në dokumentet tona. Por kemi deklaruar dhe deklarojmë solemnisht se duke shtruar problemin kështu dhe duke mbajtur këtë qëndrim, s'kemi mohuar dhe as do të mohojmë kurrë faktin se në Jugoslla-

vi rron një pjesë e madhe e kombit dhe e popullit shqiptar. Në këtë kuptim ne kemi mbrojtur dhe do të mbrojmë edhe në të ardhmen, me të gjitha forcat e në rrugën marksiste-leniniste, të drejtat e ligjshme të vëllëzëve tanë shqiptarë matanë kufirit dhe kjo nuk është ndërhyrje në punët e brendshme të Jugosllavisë. Kjo është e drejta jonë e pamohueshme.

Ekziston edhe një e vërtetë tjetër. Pas luftës, në vitin 1946, një delegacion i vendit tonë, që kryesoja unë, bëri vizitën e parë zyrtare në Jugosllavi. Në bisedimet zyrtare që u zhvilluan me këtë rast me Titon, ky i fundit kërkoi të dinte se ç'mendoja unë për zgjidhjen e çështjes së Kosovës dhe të viseve të tjera shqiptare në Jugosllavi. Unë i dhashë mendimin e palës shqiptare se Kosova dhe viset e tjera të banuara nga shqiptarët i përkasin Shqipërisë dhe duhet t'i kthehen kësaj. Shqiptarët luftuan që të ketë një Shqipëri të lirë e sovranë, së cilës tani duhet t'i bashkohen edhe viset shqiptare të Jugosllavisë. Presidenti Tito u përgjigj: «Jam dakord me pikëpamjen tuaj, por tash për tash nuk mund ta bëjmë dot këtë gjë, sepse serbët nuk do të na kuptojnë». Ky premtim zyrtar i Titos për këtë problem të madh e parimor nuk u shoqërua me asnjë veprim të mëtjetshëm nga ana e jugosllavëve. Çdo gjë ishte mashtrim nga ana e tyre. Bile Josip Brozi as nuk më ftoi që me këtë rast të veja e të vizitoja Kosovën, por më çoi të shikoja Kroacinë e Slloveninë. A ka këtu sinqeritet, qëllime të mira, qëndrim komunist? Jo. Përkundrazi, hipokrizi dhe përpjekje për të mbuluar krimet e kryera, shkeljen e të drejtave të një populli të tërë dhe për të fshehur komplotet për të ardhmen. Titoja dhe klika e tij shoviniste e mësuan qëndrimin e hapur të udhëheqjes shqiptare ndaj problemit të shqiptarëve në Jugosllavi, pra ndaj në asnjë mënyrë nuk deshën që kjo udhëheqje të takohej me vëllëzërit shqiptarë në Jugosllavi e të më-

sonte nga goja e tyre problemet që i shqetësonin dhe t'u thoshte atyre qëndrimin e vet të vendosur përkrah të drejtave të tyre.

Ja përse ne kemi thënë e themi se gjithë periudha e marrëdhënieve «të mira» me Jugosllavinë ka qenë periudha e kompleteve të jugosllavëve kundër Partisë së Punës të Shqipërisë dhe Republikës Popullore Socialiste të Shqipërisë dhe kjo në të gjitha fushat.

Prishja e miqësisë midis Shqipërisë e Jugosllavisë e ka burimin pikërisht në politikën me qëllime të këqija dhe në komplotet e rrezikshme, shovinisto-imperialiste, aneksioniste të Jugosllavisë ndaj shqiptarëve e Shqipërisë nën sundimin e Titos. Ne e kemi luftuar dhe vazhdojmë ta luftojmë e ta demaskojmë politikën shoviniste antishqiptare jugosllave dhe teorinë pseudosocialiste që është në bazë të sistemit vetadministrues jugosllav. Ne kemi të drejtë ta themi hapur pikëpamjen tonë për këtë. Këtë të drejtë e kanë edhe të tjerët të shfaqin pikëpamjet e tyre, ashtu siç i kanë për sistemin tonë. Në këto baza janë ndërtuar marrëdhëniet tona shtetërore me Jugosllavinë. Në këto baza janë ndërtuar ato edhe me shtetet e tjera. Për sa u përket jugosllavëve ata kurrë nuk e kanë mbyllur gojën kundër nesh. Përkundrazi, kemi dëgjuar prej tyre të gjitha llojet e shpifjeve e të akuzave, haptazi e prapa krahëve deri në skutat më të largëta të botës.

Çështja e Kosovës është një tragjedi. Ne do të mbrojmë të drejtat legjitime të vëllezërve tanë dhe kjo nuk është ndërhyrje në punët e brendshme të Jugosllavisë. Jugosllavët duhet të pushojnë terrorin dhe persekutimet ndaj shqiptarëve, të likuidojnë shtypjen nacionale dhe t'u jepen shqiptarëve të gjitha të drejtat që u takojnë.